

ประชา
ธิปไตย
ชุมชน

รากฐานของการเมือง
สง่ามอันจันท์และการ
การเมืองคุณธรรม

ประเวศ วะสี

๙ เมษายน ๒๕๕๐

ประชาธิปไตยชุมชน

รากฐานของการเมืองสมัยใหม่และการเมืองคุณธรรม

ประเวศ วะสี

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวน

จัดพิมพ์โดย

อำนวยการจัดพิมพ์โดย

E-mail :

website :

เมษายน ๒๕๕๐

๓,๐๐๐ เล่ม

แผนงานพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี

ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

มูลนิธิสธารณสุขแห่งชาติ

๑๑๖๘ ซอยพหลโยธิน ๒๒ ถนนพหลโยธิน

แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๑๑-๕๘๕๕ โทรสาร ๐-๒๕๓๙-๒๑๒๒

thainhf@thainhf.org

www.prawase.com

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุข
แห่งมหาชนชาวสยาม”

พระปฐมบรมราชโองการ

แผ่นดินที่ขาดความเป็นธรรม
แผ่นดินที่ไม่ร่มเย็นเป็นสุข
ขณะนี้แผ่นดินวิฤต
รอวันเขาเอาไปเชือด

ยอมไม่ร่มเย็นเป็นสุข
ผู้คนยอมขัดแย้งรุนแรงและวิฤต
จนคนไทยทั้งหมดเหมือนไก่อยู่ในขัง
แต่ยังจิกตีกันรำไป

คนไทยควรมีสติ ร่วมกันบินออกจากขัง
ขังคือมายาคติที่ครอบงำเราอยู่

ประชาธิปไตยชุมชน

รากฐานของการเมืองสมานฉันท์และการเมืองคุณธรรม

สารบัญ

๑. มายาคติพาวิกฤต	๕
๒. ความจริง ๔ ประการ	๗
๓. พระเจดีย์ต้องสร้างจากฐาน	๑๐
๔. ประชาธิปไตยชุมชน	๑๓
๕. ประชาธิปไตยชุมชน	
แก้ความยากจนอย่างเด็ดขาดและถาวร	๑๗
๖. การสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่	
: รากฐานของความร่มเย็นเป็นสุข	๒๐
๗. สิทธิชุมชนคือประชาธิปไตยชุมชน	๒๓
๘. ระบบความยุติธรรมชุมชน	๒๕
๙. ประชาธิปไตยชุมชน ฐานของการเมืองสมานฉันท์	๒๘
๑๐. กุญแจของประเทศไทย	
: สร้างฐานล่างให้แข็งแรงและเชื่อมข้างบนกับข้างล่าง	๓๑
๑๑. สภาผู้นำชุมชน	๓๔
๑๒. พรบ.ประชาธิปไตยชุมชน	๓๗

๑.

มายาคติ พาวิกฤต

สังคมไทยกำลังวิกฤตสุด ๆ และเสี่ยงต่อการหลุดเข้าไปสู่ความรุนแรง
นองเลือด เพราะความล้มเหลวในการแก้ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง
และสิ่งแวดล้อม นานเกินไป

การแก้ปัญหาไม่ได้นานเกินไป ทำให้เกิดความเครียดในสังคม ความ
เครียดทำให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรง ความขัดแย้งและความรุนแรงที่
ปราศจากทางออกจะทำให้เกิดมิคสัญญี หรือถึงกับล่มสลายทางอารยธรรม

สังคมที่จะไม่ล่มสลายต้องมีสมรรถนะในการรักษาคุณภาพ ทั้งดุลย-
ภาพในตัวเองและกับภายนอก ท่ามกลางความซับซ้อนของปัจจุบันที่เชื่อมโยง
กันทั้งโลกที่เรียกกันว่าโลกาภิวัตน์นั้น มีแรงกระแทกจากโลกนานาชนิต

สังคมไทยไม่มีสมรรถนะพอเพียงที่จะรักษาคุณภาพท่ามกลางแรงกระแทก จึงเสี่ยงต่อความล่มสลาย จะเห็นได้ว่าเราไม่สามารถจัดการการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน ช่องว่างทางเศรษฐกิจห่างมากขึ้น ทำให้ความไม่เป็นธรรมสูงขึ้น เรามีรัฐบาลมาหลายชนิดตั้งแต่จัดการทหาร นายทุน อนาคตยธิปไตย ก็ล้วนไร้สมรรถนะในการแก้ปัญหาของประเทศ

ขณะนี้คนไทยขัดแย้งกันในทางความคิดอย่างรุนแรงอย่างไม่เคยมีมาก่อน และยังมองไม่เห็นอะไรหรือใครที่จะมาทำให้เกิดความปรองดองได้ ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะสังคมไทยติดอยู่ในมายาคติหลายอย่าง ทั้งทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ

มายาคติคือความไม่จริง ความไม่จริงไม่สามารถแก้ปัญหาได้ การจะทำอะไรให้สำเร็จต้องใช้ความจริง

คนไทยทั้งมวลควรตระหนักรู้ว่าเราทั้งหมดเหมือนไก่อยู่ในขัง ซึ่งประสบชะตากรรมร่วมกัน คือรอวันเขาเอาไปฆ่า แต่ระหว่างที่รอเขาเอาไปฆ่ายังจิกตีกันเป็นพัลวัน

แต่นั้นมันเป็นไก่ ส่วนเราเป็นคน ที่ควรมีสติปัญญาและความสามารถที่จะพร้อมเพรียงกันบินออกจากขังหรือสภาวะวิกฤตที่ครอบงำเราอยู่

การจะรวมพลังกันได้ต้องใช้ความจริง ความจริงทำให้เห็นตรงกันและร่วมมือกันได้

๒.

ความจริง ๔ ประการ

คนไทยแม้ต่างจิตต่างใจ ล้วนมีความปรารถนาเดียวกัน นั่นคือความ
ร่มเย็นเป็นสุข ความร่มเย็นเป็นสุขขึ้นกับความจริง ๔ ประการ คือ

- (๑) **คุณภาพ** คือการอยู่ร่วมกัน (Living Together) อย่างถูกต้อง
ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่
แข่งขันเสรี ตัวใครตัวมัน ทอดทิ้งกัน ทำลายสิ่งแวดล้อม เยี่ยง
ปัจจุบัน
- (๒) **ประชาธิปไตย** หรือประชาธิปไตยที่แท้ ซึ่งประกอบด้วย
 - ◆ การเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคนอย่าง
เท่าเทียมกัน

◆ ความเสมอภาค ทรานส์กรภาพ ความยุติธรรม

◆ ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางนโยบาย

ไม่ใช่สังคมที่ไม่เห็นหัวคนชั้นล่าง เหลื่อมล้ำต่ำสูงมากเกินไป ขาดความยุติธรรม และขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางนโยบาย แม้จะมีการเลือกตั้งที่ใช้เงินซื้อเสียงก็เป็นเพียงมายาคติประชาธิปไตย

(๓) **สมรรถภาพ** ประเทศต้องมีสมรรถภาพสูงในทางการเมือง มีปัญหา มีความดี มีความสามารถสูงในการบริหารประเทศอย่างรักษาคุณภาพไว้ได้ ไม่ใช่โง่เขลา จี้โกง ความสามารถต่ำ ซึ่งแก้ไขอะไรไม่ได้และก่อให้เกิดวิกฤต

(๔) **สันติภาพ** ความรุ่มเย็นเป็นสุขเกิดจากการมีสันติภาพ โดยที่สังคมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติท่ามกลางความหลากหลาย มีความยุติธรรม มีความอดทน มีหิิงสธรรม มีความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี มีการเมืองที่ก่อให้เกิดความสมานฉันท์ ไม่ใช่การเมืองที่ก่อให้เกิดความแตกแยกรุนแรงเยี่ยงปัจจุบัน

ทั้ง ๔ ประการรวมลงเรียกว่า**สันติประชาธรรม** ตามศัพท์ของอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ หรือประชาธิปไตยที่แท้

ในการมีประชารธรรมนั้น สังคมต้องเปลี่ยนโครงสร้างจากการมีความสัมพันธ์ทางดิ่งระหว่างผู้มีอำนาจข้างบนกับผู้น้อยอำนาจข้างล่าง มาเป็นสังคมที่มีความสัมพันธ์ทางราบที่ผู้คนมีความเสมอภาคและทรานส์กรภาพ เข้ามารวมตัวร่วมคิดร่วมทำกันเต็มแผ่นดิน ที่เรียกว่ามีความเป็น**ประชาสังคม**

ความเป็นประชาสังคมทำให้เศรษฐกิจดี การเมืองดี และศีลธรรมดี ทรานส์กรภาพยังเป็นสังคมชนชั้นที่มีความสัมพันธ์ทางดิ่ง เศรษฐกิจจะไม่

ดี การเมืองจะไม่ได้ และศีลธรรมจะไม่ได้ และจะไม่มีทางดีด้วยการพร่ำสอนศีล-
ธรรม คุณธรรม จริยธรรม เท่าใด ๆ การหวังสังคมคุณธรรมโดยปราศจากความ
เป็นประชาสังคมก็เป็นมายาคติประการหนึ่ง

เพื่อนคนไทยที่หวังความร่มเย็นเป็นสุขพึงพิจารณาให้เห็นความ
จริง ๔ ประการ สลัดออกจากมายาคติทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่ครอบงำ
เรามานานจนวิกฤตไม่มีทางออก

๓.

พระเจ้าดีย์ต้อง สร้างจากฐาน

อุปมาเรื่องพระเจ้าดีย์ต้องสร้างจากฐานนี้ง่ายและตรงไปตรงมา แต่
มายาคติทำให้ไม่เห็นความจริงข้อนี้ จึงเอาแต่สร้างจากยอดทุก ๆ เรื่อง ทั้ง
การเมือง สังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา แล้วก็พังลงทั้งหมด เพราะอะไรที่
สร้างจากยอดโดยไม่มีฐานก็จะพังทั้งสิ้น

ประชาธิปไตยที่ทำกันแต่ข้างบนก็พังแล้วพังอีก เพราะไม่มีประชาธิปไตย
ที่ไหนเป็นไปได้โดยปราศจากความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

ชุมชนท้องถิ่นคือฐานของสังคม ในการร่างรัฐธรรมนูญกันคราวนี้ ถ้า
ยังคิดกันแต่เรื่องประชาธิปไตยระดับชาติก็คงจะพังอีก ควรจะต้องคิดเรื่อง
ประชาธิปไตยชุมชนและประชาธิปไตยท้องถิ่น

สหรัฐอเมริกาไม่มีแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยท้องถิ่นกันมาตั้งแต่ตั้งประเทศเลย แม้แต่ชื่อประเทศคือ United States ก็บอกแนวคิดท้องถิ่นแล้ว เพราะรัฐหรือ States คือท้องถิ่น หลังจากตั้งประเทศสหรัฐอเมริกาที่เข้มแข็งขึ้นโดยรวดเร็ว ถ้าประชาธิปไตยจะมีเฉพาะที่วอชิงตัน ประเทศก็จะล้มลุกคลุกคลานไปไม่ไหว เป็นมหาอำนาจไม่ได้

รูปที่ ๑ พระเจดีย์ต้องสร้างจากฐาน

ควรมองภาพ “พระเจดีย์แห่งการพัฒนา” ให้ดี ๆ ฐานของพระเจดีย์คือชุมชนเข้มแข็งหรือประชาธิปไตยชุมชน การเมือง สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา หรือองค์พระเจดีย์จะต้องเชื่อมกับฐาน จึงจะมั่นคง และทำให้ยอดเปล่งประกายได้

เศรษฐกิจมหภาคจะต้องเชื่อมกับเศรษฐกิจชุมชนและเกื้อหนุนซึ่งกัน
และกัน เศรษฐกิจทั้งหมดจึงจะมั่นคง ทุกวันนี้เศรษฐกิจข้างบนไม่สัมพันธ์กับ
ข้างล่างหรือทำลายข้างล่าง จึงขาดฐาน ทำให้วูบวาบและวิกฤตได้ง่าย

๔.

ประชาธิปไตย ชุมชน

ประชาธิปไตยโดยตรง ประชาธิปไตยสมานฉันท์
ประชาธิปไตยกินได้

ในขณะที่การเลือกตั้งทุกชนิดมีการใช้เงินซื้อเสียง ทำให้ประชาธิปไตย
ไม่บริสุทธิ์และนำไปสู่ความฉ้อฉลนานัปการ และยังไม่มีคำตอบ

ในขณะที่การเมืองแบ่งเป็นฝักเป็นฝ่าย ทะเลาะกัน และนำไปสู่ความ
แตกแยก จนสรุปกันเป็นการทั่วไปว่าความแตกแยกทุกชนิดมาจากนักการเมือง

ในขณะที่บ่นกันว่าประชาธิปไตยไม่เห็นกินได้ คือไม่สามารถแก้ปัญหา
ปากท้อง สร้างความเป็นธรรม หรือรักษาทรัพยากรของแผ่นดินไว้ได้

**ประชาธิปไตยชุมชนไม่ซื้อเสียง นำไปสู่ความสมานฉันท์และ
เป็นประชาธิปไตยที่กินได้**

ประชาธิปไตยคือการที่สมาชิกมีความเสมอภาคและมีส่วนในการตัดสินใจในเรื่องของส่วนรวม

ถ้าประชามมีขนาดเล็ก เช่น ครอบครัว องค์กร ชุมชน ทุกคนมีส่วนร่วมได้โดยตรงโดยไม่ต้องเลือกตัวแทน เรียกว่า**ประชาธิปไตยโดยตรง** (Direct Democracy)

ถ้าประชามมีขนาดใหญ่ ต้องเลือกตัวแทนไปออกเสียงตัดสินใจ เรียกว่า**ประชาธิปไตยทางอ้อม** (Indirect Democracy) หรือ**ประชาธิปไตยตัวแทน** (Representative Democracy)

ชุมชนมีขนาดเล็ก เช่น หมู่บ้านมีประชากร ๕๐๐ คนบ้าง ๑,๐๐๐ คนบ้าง รู้จักกันทั่วถึง จึงมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องของชุมชนได้โดยตรงโดยไม่ต้องเลือกตัวแทน

ประชาธิปไตยชุมชนจึงเป็นประชาธิปไตยโดยตรง

ประชาธิปไตยชุมชนมีมาแต่โบราณ ไม่ได้มีแต่ประชาธิปไตยที่เริ่มต้นที่ประเทศอังกฤษ

ในครั้งพุทธกาลแคว้นบางแคว้นปกครองแบบประชาธิปไตย เช่น แคว้นวัชชี สิ่ง queเรียกว่าวัชชีธรรม หรืออปริหานิยธรรม ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสเป็นอันมากบนเขาคิชฌกูฏ และเรียกว่าธรรมะเพื่อความเจริญถ่ายเดียว หรือธรรมะเพื่อความไม่เสื่อม เป็นธรรมะประชาธิปไตย ดังจะเห็นได้จากความใน ๒ ข้อแรกที่ว่า

(๑) หมั่นประชุมกันเป็นเนืองนิตย์

(๒) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม

พร้อมเพรียงกันกระทำกิจที่พึงทำ

ถ้าเป็นเผด็จการก็ใช้อำนาจสั่งการไปเลยไม่ต้องมาหมั่นประชุมกันเป็นเนืองนิตย์ พร้อมเพรียงกันประชุมเพื่อตัดสินใจร่วมกัน แล้วยังพร้อมเพรียงกันไปทำอีก

ประชาธิปไตยชุมชนจึงทำให้เกิดการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ เกิด**ปัญญา**
ร่วม (Collective wisdom) และการผนึกกำลังกันทางสังคม เกิด**สังคมเข้ม**
แข็ง ทำให้มีประสิทธิภาพในการต่อสู้และในการแก้ปัญหา

เนลสัน แมนเดลา ประธานาธิบดีคนแรกของแอฟริกาใต้และรัฐบุรุษ
ในหนังสือชีวประวัติของท่านได้เล่าถึงชีวิตชุมชนเผ่าในแอฟริกาว่า หัวหน้าเผ่า
ไม่ได้ใช้อำนาจเผด็จการ แต่มีการประชุมสมาชิกในชุมชนเพื่อการตัดสินใจร่วม
กัน ก็เป็นประชาธิปไตยชุมชนในแอฟริกา

ผู้นำชุมชนเป็นผู้นำตามธรรมชาติ ที่ไม่ได้อาศัยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง
แต่ผู้บังเกิดขึ้นมาเองจากการทำงานร่วมกัน

ถ้าไม่ได้มีการทำงานร่วมกัน มีแต่การโฆษณาหาเสียง ก็จะไม่มีความรู้
ว่าใครเป็นคนดีมีความสามารถจริงหรือไม่ เพราะฉะนั้นผู้นำที่มาจาก
การเลือกตั้งหรือแต่งตั้งจึงอาจไม่ได้คนดีมีความสามารถจริง

แต่ในชุมชนมีขนาดเล็กทุกคนรู้จักกันหมด เมื่อทำงานร่วมกันมากก็จะ
รู้จักนิสัยใจคอความสามารถ เกิดผู้นำตามธรรมชาติขึ้นมาเอง

ผู้นำตามธรรมชาติจะมีลักษณะ ๕ ประการคือ เบญจลักษณ์ ดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นผู้อุทิศตัวเพื่อส่วนรวม
- (๒) มีความซื่อสัตย์สุจริต
- (๓) มีสติปัญญาความสามารถสูง
- (๔) มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารเก่ง
- (๕) เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

คนเห็นแก่ตัว คนโกง คนโง่ คนพูดไม่รู้เรื่อง ไม่มีใครยอมรับเป็น
ผู้นำ ผู้นำตามธรรมชาติจึงมีคุณภาพสูง และทำงานสะดวกเพราะเป็นที่ยอมรับ
ของคนทั่วไป

ตรงข้ามกับการเมืองเลือกตั้งซึ่งมีการโฆษณาใส่ร้ายกัน ใช้เงิน มีการ
ฆ่ากันบ้าง ฆ่าหวัคะแนนบ้าง อันนำไปสู่ความแตกแยกและความรุนแรง
ประชาธิปไตยชุมชนจึงมีคุณภาพสูง และมีความสมานฉันท์
ชุมชนเข้มแข็งสามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจ จิตใจ ครอบครัว ชุมชน
สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ พร้อมกันไป ประชาธิปไตยชุมชน
จึงเป็นประชาธิปไตยที่กินได้ คือแก้ปัญหาปากท้องและปัญหาอื่นๆ ได้

๑๒.

ประชาธิปไตย ชุมชน

๑ แก่ความยากจนอย่างเด็ดขาด
และถาวร

แม้รัฐบาลทุกรัฐบาลจะพยายามแก้ความยากจนแต่ไม่เคยแก้ได้จริง และไม่มีทางแก้ได้ เพราะชาวบ้านติดอยู่ใน “วงจรหนี้มอมตะ”

เมื่อหลายปีมาแล้วผมคุยกับเจ๊กหมาน ซึ่งเป็นนายทุนหมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยภูมิ เจ๊กหมานบอกว่า ๘๐ เปอร์เซ็นต์ของชาวบ้านเป็นหนี้แก็ และไม่มีทางหลุด

เจ๊กหมานบอกว่าเมื่อชาวบ้านเป็นหนี้จะจี๊เก็ยจ เพราะทำไปตัวเองก็ไม่ได้ ต้องไปเป็นของเจ้าหนี้หมด

เจ๊กหมานบอกว่า “เมื่อผมยกหนี้ให้ทีหนึ่ง เขาก็จะขยันขึ้นมาใหม่ แต่ไม่ซำก็จจะกลับเป็นหนี้อย่างเก่า” เพราะชาวบ้านติดอยู่ใน “วงจรหนี้” ถึงปลด

หนี้ เดียวก็เป็นใหม่ ๆ

ฉะนั้น การเอาเงินไปแจกไม่สามารถแก้ความยากจนได้จริงและถาวร การจะแก้ความยากจนได้อย่างเด็ดขาดและถาวรคือ การหลุดออกจาก “วงจรหนี้”

การหลุดออกจากวงจรถหนี้คือ การเปลี่ยนวิถีคิด การเปลี่ยนวิถีคิดเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ที่ดี กระบวนการเรียนรู้ที่ดีคือ การรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ และวิเคราะห์ว่าทำไมจึงเป็นหนี้

เมื่อรู้ว่าทำไมจึงเป็นหนี้ จึงเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิต และการบริโภค

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตและการบริโภคทำให้เกิดความพอเพียง มีดิน มีน้ำ มีต้นไม้ มีอาหารพอเพียง เหลือขาย หลุดหนี้ มีเงินออมเพิ่มขึ้น ๆ มีความสุข มีสุขภาพดี มีความสงบ อาชญากรรมและความรุนแรงลดลง หรือหายไปเลย

นี่คือวิถีชีวิตที่สมดุล หรือวิถีชีวิตที่พอเพียง

มีคนไทยในชุมชนหลายหมื่นคนแล้วได้ค้นพบวิถีชีวิตที่สมดุลหรือพอเพียง จากกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ดูได้จากงานที่ พอช. (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน) หรือมูลนิธิหมู่บ้านและสถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของ ดร.เสรี พงศ์พิศ หรือจากโครงการที่นายแพทย์อภิสิทธิ์ อึ้งอรวงกูรทำร่วมกับปราชญ์ชาวบ้านในภาคอีสานทำอยู่ หรือจากที่ลุงประยงค์ รัตนรงค์ (ประยงค์แมกไซไซ) ที่นครศรีธรรมราชทำอยู่ หรือที่ค้นพบโดยวิทยาลัยการจัดการทางสังคมที่ซัสซาวล์ ทองดีเลิศทำอยู่ หรือกลุ่มที่ผู้ใหญ่ผายกับคุณคำเตื่องที่บุรีรัมย์ทำอยู่ เป็นต้น

ประชาธิปไตยชุมชนหรือชุมชนเข้มแข็งคือรากฐานของเศรษฐกิจพอ

เพียง ระบบเศรษฐกิจข้างบนเป็นระบบเศรษฐกิจบริโภคนิยม ต้องอาศัยการกระตุ้นการบริโภคให้มากเข้าไว้ ระดับเศรษฐกิจจึงจะทรงตัวหรือเติบโต ฉะนั้นจึงปรับไปสู่เศรษฐกิจพอเพียงได้ยากหรือไม่ได้

แต่ระบบเศรษฐกิจชุมชนนั้นเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ต้องส่งเสริมการขายตัวของระบบเศรษฐกิจพอเพียงให้มากที่สุด และพยายามให้เศรษฐกิจมหภาคเข้ามาเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจชุมชนในเชิงเกื้อกูลกัน เศรษฐกิจทั้งหมดก็จะเติบโตขึ้นบนฐานของความพอเพียงและสร้างสรรค์

๖.

การสร้าง สัมมาชีพเต็มพื้นที่

รากฐานของความร่วมเย็นเป็นสุข

ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ พุทธศาสนาก็เป็นของดี โฉนจึงมีความ
เสื่อมเสียศีลธรรมเต็มไปหมด มีการจับปล้น ลักขโมย การฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือ
คอร์รัปชันจนเป็นนิสัย การฆ่ากันตายก็สูงมาก

มีการเรียกร่องศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม แต่ศีลธรรม คุณธรรม
จริยธรรม ก็ไม่เกิด และจะไม่วันเกิด ถ้าเราเพียงแต่นึกถึงการสั่งสอนศีลธรรม
แต่ไม่เข้าใจโครงสร้างของสังคม

สังคมที่มีชนชั้นและเหลื่อมล้ำต่ำสูงกันมาก ศีลธรรมไม่มีทางเกิด ประชา-
ธิปไตยที่แท้หรือที่เรียกว่าประชาสังคมที่ทุกคนมีความเสมอภาค ทำให้เศรษฐกิจ
ดี การเมืองดี และศีลธรรมดี ดังกล่าวแล้วข้างต้น นั้นประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่งคือการมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่

ที่ตำบลยกกระบัตร อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ย้อนหลังไป ๔๐ ปี เต็มไปด้วยความซบเซานานาชนิด เช่น ลักขโมย เล่นการพนัน และยาเสพติด ไม่มีใครแก้ไขได้ พระครูสาครสังวรกิจ เจ้าอาวาสวัดยกกระบัตรองค์ใหม่เห็นว่าชาวบ้านยากจนมาก ได้ส่งเสริมอาชีพปลูกมะพร้าวและทำน้ำตาลมะพร้าวขาย ทำกันหมดทุกบ้าน ทุกคนมีรายได้ ๒๐๐ ถึง ๔๐๐ บาทต่อวันในครั้งกระนั้น ปรากฏว่าความซบเซาต่าง ๆ หายไปหมด

นี่ก็ตรงกันในพระไตรปิฎก พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย กุฎทันทสสูตร ที่ว่าเมื่อประชาชนมีสัมมาชีพทั้งหมดแล้ว บ้านเมืองจะร่มเย็นเป็นสุข จะไม่มีการลักขโมย ครอบครัวยจะอบอุ่น

สัมมาอาชีพ จึงเป็นหนึ่งในมรรคมงคล ๘

สัมมาชีพหมายถึงอาชีพที่ไม่เบียดเบียนตัวเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้

การมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่จึงเป็นรากฐานของความร่มเย็นเป็นสุข

ในระบบเศรษฐกิจข้างบน ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจบริโภคนิยมนั้นยากมากที่จะปรับให้เป็นสัมมาชีพ เพราะอาชีพของคนเป็นอันมากอยู่บนฐานของการกระตุ้นการบริโภค เช่น จะไปเลิกบาร์ ไนต์คลับ อาบอบนวด ก็จะกระทบอาชีพของคนจำนวนมาก รวมทั้งแม่ค้าขายส้มตำหน้าบาร์ ถ้าบอกให้เลิกโฆษณาเหล่านี้ก็มีคนจำนวนมากขาดรายได้ รวมทั้งหนังสือสารคดีดีๆ ด้วย

การจะให้สัมมาชีพในระบบเศรษฐกิจข้างบนจึงยากมาก แต่ที่ชุมชนทำได้ จึงควรขยายฐานเศรษฐกิจชุมชนให้ประชาชนมีสัมมาชีพให้มากที่สุด ไม่ควรดูที่จีดีพี แต่ดูที่จำนวนครอบครัวที่มีสัมมาชีพ ควรจัดสรรที่ทำกินประมาณ ๕ ไร่ต่อครอบครัว ให้ครอบครัวจำนวนมากที่สุดทำเกษตรผสมผสานหรือเกษตรพอเพียง โดยไม่ต้องให้กรรมสิทธิ์ก็ได้ แต่ให้เช่าระยะยาวด้วยราคาถูก และมี

สัญญากันว่าตราบิตที่ทำให้มีต้นไม้เพิ่มขึ้น สามารถเช่าต่อไปได้เรื่อย โดยวิธีนี้
จะได้ทั้งสัมมาชีพและได้ทั้งความเป็นป่าเพิ่มขึ้นโดยรวดเร็วพร้อมกันไป เป็น
ฐานของวิถีชีวิตที่พอเพียงและความร่มเย็นเป็นสุข

๗.

สิทธิชุมชนคือ ประชาธิปไตย ชุมชน

แต่เดิมมาประชาชนเกิดมาก็มีสิทธิในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการทำมาหากิน เช่น ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ เช่นเดียวกับมีสิทธิในอากาศเพื่อการหายใจ

คนเรามีสิทธิในอากาศที่จะหายใจเพื่อการมีชีวิตฉันใด การมีสิทธิในที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ เพื่อการมีชีวิต ก็ฉันนั้น

แต่เดิมชุมชนมีสิทธิเช่นนี้ แต่เมื่อรัฐขยายอำนาจออกไปได้รับทรัพยากรเหล่านี้มาเป็นของรัฐ ไม่ใช่สิทธิของราษฎรอีกต่อไป สุดท้ายรัฐจะจัดให้ใครใช้หรือไม่ให้ใครใช้ ปรากฏว่ารัฐไม่สามารถจัดการการใช้ทรัพยากรเหล่านี้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน ดังที่ป่าไม้ก็หมดไป ต้นน้ำลำธารก็แห้งเหือด ราษฎรก็ยากจนและดื่มน้ำลำบาก

ประชาธิปไตยชุมชนหมายถึงการคืนสิทธิในการจัดการการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและยั่งยืนไปให้ชุมชนซึ่งเคยมีแต่เดิมด้วย

ถ้าชุมชนมีสิทธิในการจัดการการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน จะพ้นจากความยากจนอย่างเด็ดขาดและถาวร

นอกจากนั้น ชุมชนยังได้รับผลกระทบจากระบบการศึกษาที่รัฐจัดขึ้น โดยปราศจากความเข้าใจความสำคัญของชีวิตชุมชน การสื่อสารที่มีอยู่ก็เป็นเครื่องมือกระตุ้นการบริโภคมากกว่าเป็นเครื่องมือของชุมชน ฉะนั้นในการพิจารณาถึงสิทธิชุมชนควรพิจารณาถึงสิทธิต่าง ๆ ที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง เพื่อเป็นฐานการพัฒนาที่มั่นคงของประเทศ เช่น

- (๑) สิทธิในการทำมาหากิน
- (๒) สิทธิในการจัดการการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน
- (๓) สิทธิในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
- (๔) สิทธิในการสื่อสารชุมชน เช่น วิทยุชุมชน โทรทัศน์ชุมชน
- (๕) สิทธิในการมีระบบเงินตราที่ใช้เฉพาะในชุมชน เพื่อลดการรั่วไหลและการถูกเอาเปรียบจากภายนอกชุมชน เป็นต้น

ในฐานะที่ประชาธิปไตยชุมชนเป็นฐานของประชาธิปไตย และเป็นฐานของการฟื้นฟูบูรณะประเทศ รัฐธรรมนูญที่กำลังร่างกันอยู่ควรบัญญัติเรื่องสิทธิชุมชนให้ชัดเจน

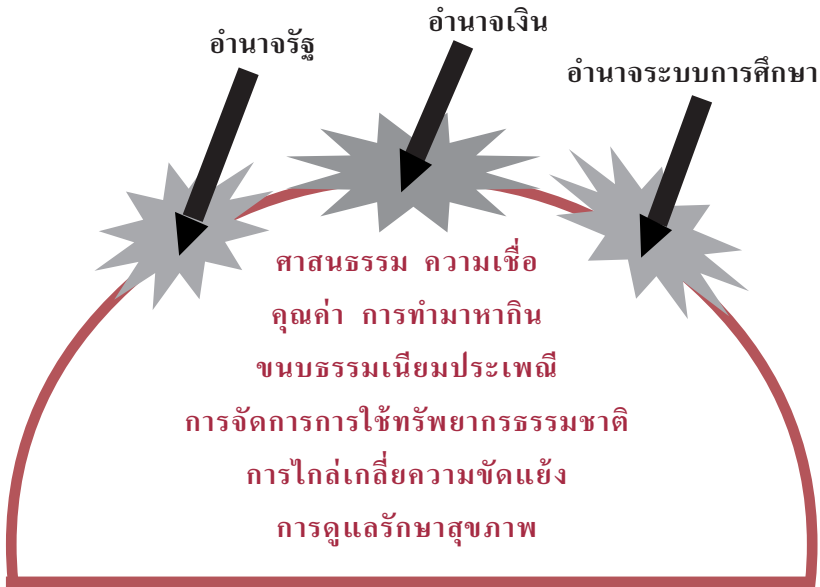
๑.

ระบบยุติธรรม ชุมชน

ระบบความยุติธรรมของรัฐที่เริ่มจากการแจ้งความกับตำรวจ ตำรวจไปจับ ตำรวจสอบสวน ตำรวจส่งอัยการ อัยการฟ้อง ศาลพิจารณาคดีความ ทนายสู้คดี ศาลตัดสินคดี

เช่นนี้งานหนักเกิน หมักหมม ทำไม่ไหว ขาดประสิทธิภาพ ขาดคุณภาพ และบางครั้งก็มีความฉ้อฉลในระบบ เช่น คอร์รัปชัน ชาวบ้านที่ยากไร้เข้าไม่ถึงระบบความยุติธรรม และไม่ได้รับความเป็นธรรม

ที่เป็นเช่นนี้เพราะระบบความยุติธรรมของรัฐสร้างขึ้นโดยไม่เข้าใจ และทอดทิ้งระบบความยุติธรรมชุมชน

รูปที่ ๒ ในกรอบวัฒนธรรมชุมชน มีทุกสิ่งทุกอย่างที่จำเป็นต่อวิถีชีวิตร่วมกัน รวมทั้งความยุติธรรมชุมชน(อำนาจที่มาจากนอกวัฒนธรรม ทำให้วิถีชีวิตชุมชนแตก)

ในกรอบวัฒนธรรมชุมชนมีทุกสิ่งทุกอย่างที่จำเป็นต่อวิถีชีวิตร่วมกันอยู่ในนั้น (รูปที่ ๒) เช่น การทำมาหากิน การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ คุณค่า ศาสนธรรม การดูแลรักษาสุขภาพ การไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง ฯลฯ

ชีวิตในชุมชนเขาต้องอยู่ร่วมกันจริงๆ อะไรที่ทำให้เขาอยู่ร่วมกันได้ดี เขาก็ต้องทำ เช่น การจัดการการใช้น้ำอย่างยุติธรรมและยั่งยืน เพราะถ้าไม่ตกลงการใช้อย่างยุติธรรมจะนำไปสู่ความขัดแย้งและรุนแรง การไกล่เกลี่ยความขัดแย้งก็เป็นเรื่องหนึ่งที่ชุมชนต้องทำโดยธรรมชาติ มีตั้งแต่การป้องกัน การไกล่เกลี่ย การฟื้นฟูบูรณะจิตใจในรูปผู้เฒ่าผู้แก่ ครู พระ การมีส่วนร่วม

ของชุมชน การทำวิจัย ฯลฯ

วัฒนธรรมชุมชนทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ทั้งระหว่างคนกับคน และคนกับสิ่งแวดล้อม จึงยังยืนมานับเวลาด้วยพันปี แต่อำนาจนอกวัฒนธรรม เช่น อำนาจรัฐ อำนาจเงิน อำนาจของระบบการศึกษา ที่ไม่เข้าใจวัฒนธรรมแต่มีอำนาจมาก ทำให้วัฒนธรรมชุมชนแตกสลายลง

ในขณะที่อำนาจนั้น ๆ ก็ไม่สามารถสถาปนาความถูกต้องเป็นธรรมได้ เช่น

ไม่สามารถจัดการการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน

ไม่สามารถสร้างความเป็นธรรมทางสังคม

ไม่สามารถแก้ความยากจน

ไม่สามารถสร้างสมรรถนะของประเทศ

ความยุติธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อความอยู่เย็นเป็นสุข

ในสังคมปัจจุบันที่มีความสลับซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความจำเป็นต้องปฏิรูประบบความยุติธรรม

ถ้าระบบความยุติธรรมข้างบนเชื่อมกับระบบความยุติธรรมชุมชน ระบบความยุติธรรมก็จะมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น

๑.

ประชาธิปไตย ชุมชน

๑ ฐานของการเมืองสมานฉันท์

การเมืองเป็นเรื่องทะเลาะกัน

การเมืองเป็นเรื่องของการแย้งชิงผลประโยชน์

การเมืองเป็นเรื่องของความแตกแยกและรุนแรง

เราได้ยินเรื่องการฆ่าหัวคะแนน ฆ่าผู้สมัคร สส. นายก อบต. นายกเทศมนตรี

นักการเมืองใหญ่ที่มีความคิดรุนแรง แบ่งแยก เคียดแค้น ก็ก่อให้เกิดความแตกแยกขนานใหญ่อย่างไม่เคยมีมาก่อน

เมื่อการเมืองเรื่องเลวร้ายลงไปหาเสียงถึงในชุมชน ก็ทำให้เกิดความแตกแยกในชุมชน ชุมชนซึ่งเคยเป็นพวกเดียวกันก็แบ่งเป็นฝักเป็นฝ่าย เพราะ

พรรคการเมืองก็จะคำนึงถึงแต่ประโยชน์ของพรรคของตัวเองมากกว่าประโยชน์ของชุมชน

ที่อินเดีย แบเนอจี ได้เขียนไว้ว่า เมื่อการเมืองเลือกตั้งลงไปถึงรากหญ้าก็ลงไปทำให้เกิดความแตกแยกในชุมชน ชุมชนแตกออกเป็นเสี่ยง ๆ เกิดความขัดแย้งด้วยผลประโยชน์ที่พรรคการเมืองนำมาล่อ

บ้านเราจึงต้องระวังไว้ให้ดีกว่า การเมืองเลือกตั้งที่ต่อสู้กันระหว่างพรรคการเมืองจะลงไปทำให้เกิดความแตกแยกและแตกร้างในชุมชน ไม่เป็นไปเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนเป็นส่วนรวม

อย่างไรก็ตาม วิทยาลัยการจัดการทางสังคม (วจส.) ที่มีชัชวาลย์ ทองดีเลิศ เป็นผู้อำนวยการได้แสดงให้เห็นว่ามีชุมชนเข้มแข็งที่ผู้นำชุมชนสามารถสร้างประชาธิปไตยแบบสมานฉันท์ได้ โดยคนในชุมชนได้พูดคุยกันจนเกิดความเห็นพ้องว่าในตำบลของตนใครควรเป็นนายก อบต. ใครควรเป็นผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน เมื่อชุมชนเห็นพ้องกันแล้ว การเลือกตั้งก็เป็นแต่พิธีกรรมเท่านั้น ไม่มีการทำหั่น เอาเป็นเอาตาย หรือฆ่าแกงกันอย่างหฤโหด

วจส. ได้จัดประชุมเรื่อง “การเมืองสมานฉันท์” ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๙* โดยนำข้อเท็จจริงจากหมู่บ้านมาแสดงให้ที่ประชุมได้รับทราบ โดยตัวแทนจากหลายชุมชน ได้แก่ คุณอัครชัย ทศกุล จาก ต.ควนรู อ.รัตภูมิ จ.สงขลา คุณประสาน ชันติวงศ์ ตัวแทนจาก ต.เสียว จ.ศรีสะเกษ คุณสนิท สายรอดคำ จาก ต.น้ำเกี๋ยน จ.น่าน และผู้ใหญ่โชคชัย ลิ้มประดิษฐ์ จาก บ.หนองกลางดง ต.ศิลาลอย กิ่งอ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์

ผู้นำชุมชนเหล่านี้ ได้เล่าถึงกระบวนการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำของชุมชน เกิดเป็นการเมืองสมานฉันท์ขึ้น

* ดูเอกสารชื่อ “ต้นทางชุมชนประชาธิปไตย” โดยวิทยาลัยการจัดการทางสังคม

ข้อเท็จจริงที่ได้จากการเสวนาในครั้งนี้ แสดงให้เห็นชัดเจนถึงการเมืองสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นจริงทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย และกำลังรอคอยการสานต่อเพื่อขยายผล ผู้ใหญ่โชคชัย ลิมประดิษฐ์ได้กล่าวสรุปว่า

“พื้นฐานทางความคิดทางการเมืองของชาวบ้านเป็นสิ่งที่อ่อนแอ เนื่องจากชาวบ้านถูกฝึกให้ทำตามจากวัฒนธรรมการเมืองแบบไพร่ฟ้า... ต้องสร้างวัฒนธรรมใหม่ นั่นคือวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วม ที่ผ่านมาชาวบ้านเป็นเครื่องมือหมดเลย ถ้าชาวบ้านเป็นแกนนำความคิด ผมเชื่อว่า ชาวบ้านจะสามารถใช้ราชการ ใช้การเมือง เป็นเครื่องมือของเขาได้”

ประชาธิปไตยชุมชนเป็นประชาธิปไตยโดยตรง ไม่ผ่านการซื้อเสียง มีคุณภาพ มีคุณธรรม และเป็นการเมืองสมานฉันท์ได้

แสดงให้เห็นว่าในระดับรากหญ้า การเมืองกับศีลธรรมไปด้วยกันได้ ต่างจากการเมืองข้างบน ซึ่งดูจะอยู่ตรงข้ามกับศีลธรรม ซึ่งทำให้บ้านเมืองแตกแยก

เมื่อประชาธิปไตยชุมชนเข้มแข็ง และชาวบ้านสามารถใช้ราชการใช้การเมือง (ระดับชาติ) เป็นเครื่องมือของเขาได้ ตามคำของผู้ใหญ่โชคชัย อธิปไตยก็จะเป็นของปวงชนชาวไทยจริง การเมืองก็จะเป็นพลังทางศีลธรรม สามารถสร้างความร่มเย็นเป็นสุข และความเข้มแข็งให้ประเทศไทยได้

๑๐.

กฤษฎาของ ประเทศไทย

สร้างฐานล่างให้แข็งแรงและ
เชื่อมข้างบนกับข้างล่าง

ต้นไม้ก็ดี บ้านเรือนก็ดี พระเจดีย์ก็ดี หรือสิ่งปลูกสร้างใดๆ ข้างบน
ต้องเชื่อมกับข้างล่าง จึงจะไม่พังลง

สังคมไทยเป็นสังคมที่ข้างบนลอยตัว ไม่เชื่อมโยงกับข้างล่าง หรือ
ทำลายข้างล่าง จึงวิกฤตและแก้ไม่ได้ด้วยการทำไปตามเดิมแบบข้างบนลอยตัว
จากข้างล่าง

ประชาธิปไตยก็คิดกันแต่ประชาธิปไตยระดับชาติ โดยไม่เชื่อมโยงกับ
ประชาธิปไตยที่ฐานรากหรือประชาธิปไตยชุมชนท้องถิ่น

ระบบราชการก็รวมศูนย์อยู่ที่ข้างบนและส่วนกลาง โดยไม่เข้าใจความ
สำคัญของความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

ระบบเศรษฐกิจมหภาคก็ลอยตัวจากระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น เน้นการพึ่งพิงต่างประเทศโดยทำลายความเข้มแข็งของรากหญ้า เมื่อข้างบนกับข้างล่างแยกส่วน ประโยชน์ก็ไม่เสริมกัน นำไปสู่ความแตกแยก เช่น การลงนามการค้าเสรีระหว่างประเทศ (เอฟทีเอ) หากข้างบนกับข้างล่างเชื่อมกันเหมือนอยู่ในร่างกายเดียวกัน ประโยชน์จุดหนึ่งก็เป็นประโยชน์ร่วมกันทั้งระบบ ยังให้เกิดความสมานฉันท์

ระบบการศึกษาที่เหมือนของแปลกแยกต่างถิ่นที่หล่นผลับลงมาในชุมชน ถึงส่วนที่ตั้งอยู่ในชุมชนก็ไม่เข้าใจชุมชน ไม่เสริมความเข้มแข็งของชุมชน แต่ส่งคนไปรับใช้ข้างบนที่ลอยตัวจากข้างล่าง มหาวิทยาลัยมีมากมาย มีบ้างใหม่ที่มีมองไปข้างล่าง ระบบการศึกษาที่ลอยตัวจากฐานของสังคม จึงไม่เป็นปัจจัยให้ประเทศแข็งแรง

ระบบการสื่อสารก็เป็นการสื่อสารเพื่อประโยชน์ของอำนาจรัฐส่วนกลาง และระบบเศรษฐกิจข้างบนที่กระตุ้นบริโภคนิยม ซึ่งนอกจากไม่ทำให้ข้างล่างเข้มแข็ง แล้วยังทำลายความเข้มแข็งของชุมชนด้วย

องค์กรปกครองท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดชุมชน ก็ถูกผูกโยงให้สัมพันธ์กับข้างบนโดยกฎหมายและมายาคติ ทั้ง ๆ ที่ถ้าองค์กรปกครองท้องถิ่นเน้นความสัมพันธ์กับชุมชน จะทำให้ฐานของสังคมแข็งแรงมาก

ฉะนั้น ทิศทางใหญ่ของประเทศคือ ทำให้ส่วนล่างแข็งแรงและเชื่อมโยงข้างบนกับข้างล่างให้เกือกลูกกัน

ทั้งทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ระบบราชการ ระบบการสื่อสาร ระบบการปกครองส่วนท้องถิ่น

กุญแจสำคัญของความร่มเย็นเป็นสุขและความยั่งยืนอยู่ที่ตรงนี้ คือ ทำให้ส่วนล่างของสังคมแข็งแรง และเชื่อมโยงข้างบนกับข้างล่าง

คนไทยทุกภาคส่วน ควรจับเรื่องนี้มาคิดอย่างจริงจัง ๆ จัง ๆ และหาทาง

ทำให้เป็นรูปธรรม เพราะคนไทยแม้ต่างจิตต่างใจ แต่มีความปรารถนาตรงกัน คือความร่มเย็นเป็นสุขและความยั่งยืน

ขณะนี้มหาวิทยาลัยของเราก็มีมากพอที่จะคิดถึง **“หนึ่งมหาวิทยาลัยต่อหนึ่งจังหวัด”** ซึ่งไม่ได้หมายความว่าจำกัดขอบเขตของมหาวิทยาลัย แต่เพื่อการมองให้เต็มพื้นที่ทั้งจังหวัดอย่างบูรณาการ

ถ้ามหาวิทยาลัยรู้จักมองลงข้างล่างและเห็นข้างล่าง ประเทศจะเปลี่ยน

๑๑.

สภา ผู้นำชุมชน

ที่ตำบลไม้เรียง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่น้ำประยงค์ ธรรงค์ (ประยงค์แมกไซไซ) เป็นผู้นำ มีสภาผู้นำซึ่งประกอบด้วยผู้นำชุมชนจากหมู่บ้านละ ๕ คน รวมเป็น ๕๐ คน สภาผู้นำชุมชนเป็นกำลังจัดทำแผนแม่บทชุมชนและขับเคลื่อนการพัฒนาตามแผนแม่บทชุมชน

ที่หมู่บ้านหนองกลางดง ต.ศิลาลอย กิ่งอ.สามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มชาวไร่ กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ กลุ่มผู้ใช้แรงงาน กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มกิจกรรมอื่นๆ รวมแล้วได้ ๑๔ กลุ่ม แต่ละกลุ่มไปหาคนดีคนเก่งของแต่ละกลุ่มมา กลุ่มละ ๔ คน कुณ ๑๔ รวมเป็น ๕๖ คน ทั้ง ๕๖ คน เป็นผู้นำโดยธรรมชาติ

บวกผู้นำทางการเข้าไปอีกสาม คือผู้ใหญ่บ้านหนึ่งคน กับ อบต. อีกสอง รวมเป็น ๕๙ คน เป็นสภาผู้นำชุมชนซึ่งเป็นโครงสร้างสมานฉันท์ ที่กล่าวนี้เป็นตัวอย่างของสภาผู้นำชุมชน

สภาผู้นำชุมชนควรมีอย่างน้อย ๓ ระดับ คือ

- (๑) **สภาผู้นำชุมชนระดับตำบล** ประกอบด้วยผู้นำชุมชนจากทุกหมู่บ้านในตำบล
- (๒) **สภาผู้นำชุมชนระดับจังหวัด** ประกอบด้วยผู้นำชุมชนทุกตำบลในจังหวัด
- (๓) **สภาผู้นำชุมชนระดับชาติ** ประกอบด้วยผู้นำชุมชนจากทุกอำเภอทั่วประเทศ

สภาผู้นำชุมชนระดับตำบลร่วมกับ อบต. กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ทำแผนชุมชนและขับเคลื่อนการพัฒนาตามแผน

สภาผู้นำชุมชนระดับจังหวัดและระดับชาติ คอยดูแลทางนโยบายและแผนการพัฒนาระดับจังหวัดและระดับชาติ ให้ลดผลทางลบและเพิ่มผลทางบวกที่มีต่อความเข้มแข็งของชุมชน และสามารถเสนอกฎหมายได้

อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้นำส่วนราชการ นายก อบจ. นายกเทศมนตรี เข้ารับฟังข้อเสนอทางนโยบายของสภาผู้นำชุมชนระดับจังหวัด

ในการประชุมของสภาผู้นำชุมชนระดับชาติอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งให้ นายกรัฐมนตรีนำคณะรัฐมนตรีเข้ารับฟังข้อเสนอทางนโยบายของสภา และทุกครั้งให้มีจัดทำคำตอบเป็นลายลักษณ์ต่อสภาว่าข้อเสนอใดที่รัฐบาลรับไปปฏิบัติได้ ข้อเสนอใดที่ยังปฏิบัติไม่ได้ เพราะเหตุใด

ให้มีสำนักงานสนับสนุนทางวิชาการของสภาผู้นำชุมชน เพื่อช่วยเหลือในเรื่องข้อมูลข่าวสาร การวิจัย การวิเคราะห์ สังเคราะห์นโยบาย

สภาผู้นำชุมชนจะเป็นฐานของประชาธิปไตย และความชอบธรรมที่ใหญ่มาก

เรามีทั้งหมดกว่า ๗๐,๐๐๐ หมู่บ้าน และกว่า ๗,๐๐๐ ตำบล ถ้าคิดผู้นำชุมชนจากหมู่บ้านละ ๕ คน ตามสูตรตำบลไม้เรียง ก็มีผู้นำชุมชน ๓๕๐,๐๐๐ คน

ถ้าคิดตามสูตรของบ้านหนองกลางดงที่มีผู้นำชุมชนถึง ๕๖ คนต่อหนึ่งหมู่บ้าน ทั้งประเทศก็จะมีผู้นำชุมชนเกือบ ๔ ล้านคน เทียบกันไม่ได้เลยกับนักการเมืองระดับชาติ ซึ่งมีประมาณสามพันคนเท่านั้น และโดยเปรียบเทียบผู้นำชุมชนก็เป็นคนมีคุณธรรมมากกว่า

ฐานของประชาธิปไตยต้องกว้างใหญ่ไพศาล

ถ้าฐานแคบก็จะโค่นล้มได้ง่าย

เรื่องสภาผู้นำชุมชนนี้ ชุมชนทั่วประเทศกับกลุ่มและองค์กรที่สนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชน สามารถริเริ่มทำได้เลยโดยไม่ต้องรอกฎหมาย เพราะเป็นสิ่งที่ถูกต้องและชอบธรรม การทำความดีไม่ผิดกฎหมาย การเคลื่อนไหวเรื่องสภาผู้นำชุมชนอาจเคลื่อนไหวผลักดันให้ออก พ.ร.บ. ประชาธิปไตยชุมชนด้วยก็ได้

เวทีเสวนาทุกอำเภอที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กำลังจัดขึ้น อาจนำเรื่องประชาธิปไตยชุมชนไปเสวนากันก็จะเป็นการดี เพราะประชาธิปไตยชุมชนเป็นการเมืองสมานฉันท์

๑๒.

พ.ร.บ. ประชาธิปไตย ชุมชน

โดยที่ประชาธิปไตยชุมชนเป็นรากฐานของการเมืองสมานฉันท์และ
การเมืองคุณธรรมดังที่กล่าวมาข้างต้น

รัฐธรรมนูญที่กำลังร่างกันควรมีหมวดหนึ่งที่ว่าด้วยประชาธิปไตย
ชุมชนและมีการออกกฎหมายที่จำเป็นตามมา แต่ทางที่รัฐบาลควรจะชิงเสนอ
พ.ร.บ.ประชาธิปไตยชุมชนเสียก่อนรัฐธรรมนูญเสร็จเสียเลย เพื่อเป็นเครดิตกับ
รัฐบาลในการวางรากฐานประชาธิปไตย และหากมีการเคลื่อนไหวเรื่องประชาธิปไตย
ชุมชนกันทั่วประเทศล่วงหน้าก่อนการเลือกตั้งทั่วไปตามรัฐธรรมนูญใหม่ ก็
น่าจะทำให้การเลือกตั้งมีคุณภาพดีขึ้น

โดยที่การเลือกตั้งทุกชนิดยังจัดการซื้อเสียงขายเสียงไม่ได้ แต่การ

เลือกตั้งก็ต้องมีตามครรลองประชาธิปไตย โดยที่ยังไม่มีอะไรประกันได้ว่าการเมืองหลังเลือกตั้งครั้งหน้าจะไม่ตกเข้าสู่วัฏจักรเดิมอันเลวร้ายอีก ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ก็คงต้องหาทางวางมาตรการที่จะจำกัดขอบเขตของธนาภิการเมือง แต่โดยที่ขณะนี้คนมีเงินมากเหลือเกินเป็นแสน ๆ ล้านบาท ทำให้เงินมีอำนาจมากในการซื้อทุกอย่างที่ขวางหน้าได้

ถ้าประชาธิปไตยชุมชนเข้มแข็งเห็นจะพอเป็นปราการป้องกันอิทธิพลทางการเมืองของเงินได้

ขอให้เพื่อนคนไทยทุกภาคส่วน และทุกองค์กรพยายามทำความเข้าใจและส่งเสริมประชาธิปไตยชุมชนกันให้มาก ๆ เพราะอาจเป็นทางสร้างการเมืองสมานฉันท์และการเมืองคุณธรรม เพื่อป้องกันความรุนแรงนองเลือด และความล่มสลายทางอารยธรรมที่อาจเกิดขึ้นในเร็ว ๆ นี้

แผ่นดินที่ขาดความเป็นธรรม
ย่อมไม่ร่มเย็นเป็นสุข
แผ่นดินที่ไม่ร่มเย็นเป็นสุข
ผู้คนย่อมขัดแย้งรุนแรงและวิกฤต
ขณะนี้แผ่นดินวิกฤต
จนคนไทยทั้งหมดเหมือนไก่อยู่ในขัง
รอวันเขาเอาไปเชือด
แต่ยังจิกตีกันรำไป

คนไทยควรมีสติ
ร่วมกันบินออกจากขัง
ขังคือมายาคติที่ครอบงำเราอยู่

ขอให้เพื่อนคนไทยทุกภาคส่วน
และทุกองค์กรพยายาม
ทำความเข้าใจและส่งเสริม
ประชาธิปไตยยชุมนุมกันให้มาก ๆ
เพราะอาจเป็นทางสร้าง
การเมืองสมานฉันท์
และการเมืองคุณธรรม
เพื่อป้องกันความรุนแรง นองเลือด
และความล่มสลายทางอารยธรรม
ที่อาจเกิดขึ้นในเร็ว ๆ นี้

ท์และการเมืองคุณธรรม
ธรรมรากฐานของการ
งการเมืองสมานฉันท์แ